

Anamaria-Cristina ANDREI,
Irene-Elena PAPUC
The Bucharest Academy of Economic Studies

COMBATING ENERGY POVERTY IN THE CENTRALIZED HEATING SYSTEM (SEIC) BY LOCAL PUBLIC POLICIES - A CHANCE FOR VULNERABLE CONSUMERS

Keywords
Citizen,
Energy poverty,
Local public polices,
Vulnerable consumers

Abstract

According to the EU Energy Poverty Observatory, at present, more than 50 million households in the European Union are experiencing energy poverty as a distinct form of poverty. Energy poverty stems from people's poor access to energy resources and modern means of ensuring comfort in dwellings. In modern times, a decent standard of living and citizens' health have become criteria measuring the level of energy poverty in a society. The level of essential services such as adequate warmth, cooling, lighting and the energy to power appliances could provide a complete and comprehensive picture of energy poverty, thus having an indirect effect on many policy areas such as health, environment and productivity.

JEL Classification: H72, H75, I32, I38

INTRODUCERE

Securitatea energetică a României trebuie privită în contextul datelor statistice oferite de European Statistical Office (Eurostat). Astfel, în 2016, potrivit datelor statistice, Uniunea Europeană (UE) a trebuit să importe puțin mai mult de jumătate (53,6%) din energia pe care a consumat-o, în condițiile în care, începând cu anul 2004, dependența energetică în UE a depășit 50%, cea mai mare rată fiind înregistrată în 2008 (54,5%). Așa cum rezultă dintr-un grafic comparativ al Eurostat, în 2016, Estonia (6,8%) era cel mai puțin dependent stat de importul de energie, înaintea Danemarcei (13,9%), României (22,3%), Poloniei (30,3%), Suediei (31,9%). La capătul opus al scalei, cele mai mari rate de dependență energetică au fost înregistrate în Malta (puțin peste 100% datorită acumulării stocurilor), Cipru (96,2%) și Luxemburg (96,1%), urmate de Italia (77,5%), Lituania (77,4%) și Belgia (76,0%). Dintre cele cinci state membre care consumă cele mai mari cantități de energie, Regatul Unit (35,3%) și Franța (47,1%) erau cele mai puțin dependente de importurile de energie, spre deosebire de Germania (63,5%), Spania (71,9%) și 77,5%). Așa cum rezultă din datele statistice europene, România este una dintre țările cel mai puțin dependente de energie, dependența față de import fiind în 2010 de 22% față de o medie a UE de 54% și de 29% în 2006. Amestecul energetic este unul dintre cele mai diversificate în UE și a înregistrat îmbunătățiri între 2006 și 2010.

CONCEPTUL DE SARACIE ENERGETICĂ

Potrivit lui Bouzarovski (2014), legătura dintre energie și sărăcie a fost, din punct de vedere istoric, plină de discordii conceptuale, pentru mult timp, politicieni și oameni de știință neputând să recunoască faptul că un set unic de probleme a existat la intersecția acestor două domenii. Eșecul de a percepe sub o umbrelă conceptuală comună setul complex de interdependențe dintre energie și sărăcie i-a împiedicat atât pe oamenii de știință cât și pe factorii de decizie politici să vadă cauzele deprivării energetice interne într-o manieră integrată.

Potrivit lui R. Campbell (1993), un ministru al Guvernului britanic afirmă că "oamenii nu vorbesc despre "sărăcia de haine" sau "sărăcia alimentară" și în consecință nu consider că este util să vorbim nici despre "sărăcie față de combustibil".

Boardman (1991) considera ca stabilirea unei definiții clare a "sărăciei de combustibil" atât în mediul academic cât și în cel politic decizional britanic poate fi, prin urmare, considerată o realizare de pionierat deoarece nu numai că a necesitat crearea unei noi politici de stat, dar a deschis și calea pentru dezbateră științifică asupra cauzelor, componentelor, simptomelor și consecințelor lipsei

energetice interne care au avut importanță atunci când au stipulat ce condiție implică.

Interpretarea oficială a sărăciei de combustibil în Marea Britanie - unde este văzută în principal ca incapacitatea de a cumpăra căldură la prețuri accesibile - s-a dovedit remarcabil de rezistentă, în ciuda faptului că a fost contestată în diverse foruri. În contextul britanic, sărăcia de combustibil a fost în mod tradițional descrisă ca o situație în care o gospodărie trebuie să cheltuiască mai mult de 10% din venitul său total (înainte de costurile locuințelor) pentru toate tipurile de combustibil folosite pentru a-și încălzi casele la un nivel acceptabil. Potrivit lui Bouzarovski, două aspecte ale acestei definiții sunt semnificative, ținând cont de controversele pe care le-au atras: în primul rând, "necesitatea de a cheltui" nu se referă la cheltuielile reale, ci la un nivel ipotetic strâns legat, printre altele, de eficiența energetică termică a locuinței; în al doilea rând, "nivelul acceptabil" înseamnă că locuința este încălzită în conformitate cu standardele recomandate de Organizația Mondială a Sănătății (OMS) - 18° C pentru dormitoare și 20-21° C pentru camere de zi. Principiile de bază ale acestei definiții au fost contestate într-un raport solicitat și finanțat de guvernul britanic privind revizuirea asupra sărăciei față de combustibil (fuel poverty), întocmit de John Hills la London School of Economics. Această analiză extinsă, care implică mai multe etape de consultare cu experții și organizațiile de advocacy, a concluzionat că definiția existentă în Regatul Unit a făcut ca măsurarea privind sărăcia combustibilului să fie prea sensibilă la mișcările facturilor la gaz și energie electrică, precum și "ipotezele precise făcute pentru ceea ce sunt văzute ca fiind temperaturile adecvate la care oamenii să trăiască, iar veniturile raportate într-un sondaj care nu se concentrează în principal pe măsurarea veniturilor". Astfel, acesta a propus ca guvernul să adopte un nou indicator "Venit mic - Cost ridicat" "Low Income High Cost" (LIHC) cu privire la gradul de sărăcie față de combustibil, gospodăriile fiind considerate sărace dacă: (i) "costurile necesare pentru combustibil" sunt peste nivelul mediu pentru întreaga populație; (ii) prin cheltuirea acestei sume, gospodăriile rămân "cu un venit rezidual sub pragul sărăciei oficiale". Cu toate acestea, abordarea propusă de John Hills prin Raportul "Getting the measure of fuel poverty: Final report of the fuel poverty review" a atras nemulțumirea generală, deoarece a condus la o reducere semnificativă a numărului estimat de gospodării cu consum redus de combustibili. Astfel, potrivit lui Jansz and Guertler (2012), Guvernul britanic a redus atât ajutorul acordat pentru sărăcia față de combustibil cu 26%, cât și bugetul destinat programului privind eficiența energetică a locuințelor cu venituri scăzute la combustibil (cea mai eficientă soluție pe termen lung pentru combaterea sărăciei față de combustibil) cu 44%.

Potrivit lui Bouzarovski (2018), aceste dezbateri nu au făcut altceva decât să reflecte marea neliniște din comunitatea academică și politică britanică referitoare la metodele și abordările ce se impun pentru măsurarea gradului de sărăcie energetică.

În plus față de noțiunea de "sărăcie față de combustibil" (*fuel poverty*) au fost folosite o serie de concepte similare, dar nu identice, pentru a descrie această condiție în alte situații, cum ar fi: "precaritate energetică" (*energy precariousness*) "precaritatea energiei" (*energy precarity*), "lipsa energiei" (*energy deprivation*).

De asemenea, de-a lungul timpului au fost utilizați diversi termeni care se referă la unele dintre simptomele fenomenului de "sărăcie față de combustibil" (*fuel poverty*), cum ar fi: "casele reci" (*cold homes*), "neplata energiei" (*energy non-payment*) sau "deconectarea energetică" (*energy disconnection*).

Literatura de specialitate și documentele oficiale utilizează din punct de vedere terminologic, două noțiuni diferite, respectiv: *sărăcie energetică (energy poverty)* și *sărăcie față de combustibil (fuel poverty)*.

Househam and Mușatescu (2012) considera că trebuie să se facă distincție între cele două noțiuni deoarece impactul poate fi atât în termeni de elaborare de politici publice, cât și în ceea ce privește instrumentele de monitorizare, specifice pentru fiecare dintre cele două noțiuni. Astfel, potrivit Mușatescu (2016) *sărăcie energetică (energy poverty)* reprezintă imposibilitatea sectorului energetic al unui stat de a asigura servicii energetice pentru a acoperi necesități de bază ale populației, cum ar fi: încălzire și apă caldă, asigurarea condiționării aerului; preparare și păstrare hrană; acces la informație, inclusiv în legătură cu opțiunile privind furnizorii de energie. Househam and Mușatescu (2012) considera că trebuie să se facă distincție între cele două noțiuni deoarece impactul poate fi atât în termeni de elaborare de politici publice, cât și în ceea ce privește instrumentele de monitorizare, specifice pentru fiecare dintre cele două noțiuni. Astfel, potrivit Mușatescu (2016) *sărăcie energetică (energy poverty)* reprezintă imposibilitatea sectorului energetic al unui stat de a asigura servicii energetice pentru a acoperi necesități de bază ale populației, cum ar fi: încălzire și apă caldă, asigurarea condiționării aerului; preparare și păstrare hrană; acces la informație, inclusiv în legătură cu opțiunile privind furnizorii de energie. Centrul pentru Studiul Democrației, în Studiul sau (2017) spune că *sărăcie energetică (energy poverty)* se referă la probleme de acces care sunt specifice în special țărilor în curs de dezvoltare unde segmente întregi de populație nu dispun de surse moderne de energie. În schimb, conceptul de *sărăcie față de combustibil (fuel poverty)* reprezintă cea mai sensibilă componentă a *sărăciei energetice (energy*

poverty) și are în vedere incapacitatea de asigurare a confortului termic, presupunând probleme de accesibilitate, specifice statelor dezvoltate, în care *a-ți permite să îți asiguri* un consum conform nevoilor poate fi o problemă. În cadrul Academiei Române, sub coordonarea Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) s-a realizat în 2015 un studiu de cercetare fundamentală privind sărăcia energetică și instrumentele care se pot folosi pentru reducerea acesteia (2015) unde *sărăcie energetică (energy poverty)* desemnează imposibilitatea unei persoane sau unei gospodării de acoperire a nevoilor energetice minimale: iluminat, încălzirea optimă a locuinței pe timp de iarnă, susținerea facilităților de gătit și asigurarea apei calde în locuință, dar și utilizarea mijloacelor de comunicare care presupun utilizarea de energie fiind cauzată de trei surse distincte: un nivel scăzut al veniturilor actuale, absența infrastructurii și tehnologiilor necesare sau inaccesibilitatea lor din alte cauze decât lipsa banilor, precum și condiții de viață care nu asigură o utilizare eficientă a energiei (mai ales o locuință cu deficite energetice), populația afectată de sărăcie energetică fiind caracterizată printr-un consum redus de energie sau folosirea unor combustibili poluanți (nocivi deopotrivă pentru sănătatea persoanelor expuse direct, cât și pentru mediu) sau prin dificultatea accesării constante și în timp util a surselor de energie necesare asigurării nevoilor de bază. În același Studiu (2015), *sărăcie față de combustibil (fuel poverty)* reprezintă o componentă a sărăciei energetice și desemnează incapacitatea financiară a unei persoane sau a unei gospodării de a-și susține cheltuielile necesare asigurării nevoilor energetice minime, în condițiile existenței unei infrastructuri energetice accesibile și a unor servicii moderne de furnizare a energiei.

PROBLEMATICA SĂRĂCIEI ENERGETICE ÎN EUROPA DE EST ȘI CENTRALĂ

Stefan Bouzarovski, în proiectul său de cercetare EVALUATE, se concentrează pe problematica vulnerabilității energetice în Europa Centrală și de Est considerând că, potrivit datelor statistice EU-SILC (Income and Living Conditions) privind venitul și condițiile de viață țări precum Bulgaria, România, Polonia, Ungaria și statele baltice post-sovietice sunt plasate în mod repetat în topul listei UE din punct de vedere al procentului populației cu încălzire necorespunzătoare, arierate la facturile de utilități, locuințe slab izolate și dificultăți financiare grele asupra locuințelor.

Potrivit profesorului Bouzarovski, principalele cauze ale sărăciei energetice în Europa Centrală și de Est sunt:

-*moștenirea economiei planificate la nivel central: existența prețurilor la energie subvenționate încrucișat în timpul regimului comunist, dependența*

de cărbune în lanțul de aprovizionare cu energie și intervenția statului și proprietatea statului asupra întreprinderilor din domeniul energiei;

-*reforme energetice neoliberale*: reechilibrarea rapidă a prețurilor în sus, însoțită de separarea / liberalizarea / comercializarea / privatizarea sectorului energetic;

-*politicele publice necorespunzătoare promovate în ceea ce privește bunăstare socială și eficiență energetică*: dezvoltarea slabă a politicii sociale și de locuințe în ultimii 20 de ani;

-*factori fizici*: clima continentală, inversiunile termice ce au loc iarna, etc.

PROBLEMATICA SARACIEI ENERGETICE ÎN ROMÂNIA

Proiectul privind *Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050*, finalizată la finele anului 2016, reprezintă un document strategic ce stabilește direcțiile de dezvoltare ale sectorului energetic național pentru următoarele decenii, oferind totodată autorităților publice și investitorilor reperele necesare în vederea fundamentării deciziilor strategice. Documentul urmărește cinci obiective strategice fundamentale, pentru prima dată *reducerea saraciei energetice* fiind inclusă între acestea: 1. asigurarea securității energetice; 2. asigurarea competitivității economice în condițiile existenței unor piețe competitive; 3. energie curată prin tranziția sectorului energetic către un model de dezvoltare sustenabilă; 4. modernizarea sistemului de guvernare energetică; 5. reducerea sărăciei energetice și protecția consumatorului vulnerabil prin asigurarea energiei pentru toți consumatorii și suportabilitatea ei.

Potrivit Proiectului privind *Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050*, lansat în 2016, *securitatea energetică* reprezintă capacitatea unui stat de a-și asigura necesarul de energie în mod neîntrerupt și la prețuri accesibile, România având, în prezent, un scor al nivelului de securitate energetică superior mediei OCDE și mai bun decât al vecinilor săi, fiind pe locul 7 într-un clasament întocmit de Energy Institute pentru anul 2016. În prezent, conceptul de securitate energetică trebuind să fie înțeles în contextul actual, în perspectiva integrării europene a piețelor de energie, unde abordarea europeană a politicilor de securitate energetică este bazată pe reguli de cooperare intra și extra-comunitară, pe norme și instituții veche viziune ce presupunea autosuficiența și insularizarea dovedindu-se depășită și contraproductivă.

Așa cum am arătat mai sus, conceptul de *sărăcie energetică* este abordat neunitar la nivelul UE, deoarece nu este recunoscut în toate țările membre, iar în cele în care există modalitățile de cuantificare sunt diferite. România nu face excepție.

Comisia Europeană prin "Pachetul legislativ Energie Curată" (Clean Energy Package) a înființat la începutul anului 2018 Observatorul European al sărăciei energetice ce are drept scop monitorizarea nivelului sărăciei energetice în fiecare stat membru și diseminarea bunelor practici pentru reducerea acestui fenomen.

Astfel, în cadrul Proiectului privind *Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050*, lansat în 2016, analiza sărăciei energetice la nivelul țării noastre a fost bazată pe o modelare orientată spre calculul vulnerabilității cauzate prin transformările sectorului energetic în ceea ce privește numărul de gospodării aflate sub pragul sărăciei energetice și suma de bani necesară pentru aplicarea de politici corective, tendințele din Scenariul de Referință și din scenariile de politici confirmând o reducere considerabilă a numărului de gospodării ce rămân sub pragul de sărăcie energetică în 2030 și 2050, față de nivelurile actuale, reducerea fiind datorată creșterii semnificative a venitului per capita în timp.

În cazul țării noastre, conceptul de *sărăcie față de combustibil* nu este prezent în legislația sau în documentele guvernamentale de politică publică (deși acest concept este mai mult decât relevant, problemele de acces la infrastructura modernă fiind prezente în multe comunități), pe când cel de *sărăcie energetică* se regăsește.

În concluzie, conceptul de *sărăcie energetică (energy poverty)* se referă la imposibilitatea unei gospodării de a-și asigura serviciile energetice necesare la costuri accesibile.

În cadrul Academiei Române, sub coordonarea Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) s-a realizat în 2015 un studiu de cercetare fundamentală privind sărăcia energetică și instrumentele care se pot folosi pentru reducerea acesteia. În urma analizei efectuate, a rezultat că problematica sărăciei energetice în contextul României actuale reprezintă o combinație a patru factori, respectiv: nivelul scăzut al veniturilor populației, creșterea prețului energiei, accesul la resursele energetice și caracteristicile energetice ale locuinței și ale sistemului de furnizare a energiei.

Potrivit Raportului CE (2017), în România, au fost realizate progrese semnificative în ceea ce privește reducerea populației expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială, față de obiectivul național de 580 000 de persoane, astfel, în termeni absoluți, 1 680 000 de persoane au fost scoase din categoria celor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială în perioada 2008-2015.

Măsurile luate în vederea combaterii saraciei energetice sunt diferite în funcție de efectele urmărite. Astfel, măsurile luate de guvern prin diferite intervenții financiare (tarife sociale, suport social, subvenții (generale/varstnici) sau cele luate de autorități reglementare/furnizori utilități prin diferite protecții non-financiare (interdicții la

deconectare, extinderea rețelei în mediul rural, etc.) au în vedere efecte pe termen scurt, măsurile luate neurmărind identificarea cauzei și rezolvarea acesteia, beneficiarii acestor măsuri fiind la nivel de categorie socială.

Pe de alta parte, există o serie de măsuri pe termen lung ce pot fi luate, cu adresabilitate generală, prin care se urmărește obținerea unor efecte sustenabile, structurale, cum ar fi: creșterea eficienței energetice prin acordarea unor granturi / împrumuturi / stimulente fiscale, îmbunătățirea locuințelor sociale, diferite inițiative legislative sau informarea și conștientizarea populației prin diferite campanii, ghiduri, transparentizarea facturării, contorizare inteligentă, comparațiile de preț.

PROBLEMATICA SĂRĂCIEI ENERGETICE LA NIVEL INTERNAȚIONAL. POLITICA ENERGETICĂ A UE

Politica Uniunii Europene în domeniul energiei pentru perioada până în 2020 se bazează pe trei obiective fundamentale, fiind astfel promovate la nivelul UE trei pachete (1998, 2003 și 2009) de reformă legislativă și de reglementare, în vederea realizării unei piețe europene funcționale a gazelor naturale și energiei electrice care să asigure consumatorului puterea de a alege furnizorul, prețuri cât mai mici posibil și siguranța în alimentarea cu energie, transparența piețelor, informarea și protecția consumatorului.

Astfel, cele trei obiective fundamentale care au stat la baza celor trei pachete legislative sunt următoarele:

a. **Durabilitate** – prin care se au în vedere schimbările climatice prin reducerea emisiilor sale de gaze cu efect de seră (GES) la un nivel care să limiteze efectul de încălzire globală la doar 2°C în plus față de temperaturile din era pre-industrială.

În acest sens, în decembrie 2008, a fost aprobat Pachetul „Energie – Schimbări Climatice 2020” cunoscute sub denumirea de „obiectivele 20-20-20” ce are în vedere obiectivele UE asumate la Consiliul European de primăvară 2007, respectiv:

- 1) de reducere, până în 2020, cu cel puțin 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES);
- 2) de creștere, în același interval de timp, cu 20% a ponderii energiilor regenerabile în totalul consumului energetic;
- 3) creșterea eficienței energetice cu 20%.

Pachetul „Energie – Schimbări Climatice 2020” conține patru acte normative europene complementare:

1. *Directiva 2009/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2009, de modificare a Directivei 2003/87/CE în vederea îmbunătățirii și extinderii sistemului*

comunitar de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră - pentru sectoarele aflate sub incidența schemei de comercializare a certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră (ETS), extinderea schemei de comercializare a certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră prin introducerea altor sectoare/categorii de instalații și includerea altor gaze cu efect de seră (în prezent se aplică doar emisiilor de dioxid de carbon);

2. *Decizia nr. 406/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2009, privind efortul statelor membre de a reduce emisiile de gaze cu efect de seră astfel încât să respecte angajamentele Comunității de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2020* - pentru sectoarele non-ETS, distribuirea efortului de reducere între Statele Membre, prin stabilirea unor ținte diferențiate situate între -20% și +20% față de anul 2005;

3. *Directiva 2009/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2009, privind stocarea geologică a dioxidului de carbon* - Directiva privind stocarea geologică a CO₂ (CSC) pentru promovarea tehnologiei de captare și stocare a dioxidului de carbon;

4. *Directiva 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2009, privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile* - Directiva privind energiile regenerabile (RES) pentru stimularea utilizării surselor regenerabile de energie.

Pachetul privind Cadrul 2030 în domeniul energiei și schimbărilor climatice lansat de Comisia Europeană în ianuarie 2014 este o continuare a Pachetului „Energie – Schimbări Climatice 2020” și are în vedere perspectiva pe termen lung a politicii UE cu orizont 2050, fiind în linie cu perspectiva prezentată de Comisie în *"Foaia de parcurs privind tranziția până în 2050 către o economie cu un conținut scăzut de carbon"*, *"Foaia de parcurs privind energia în orizont 2050"* și *"Cartea albă în domeniul transporturilor"*.

b. **Competitivitate** – prin care se are în vedere asigurarea implementării efective a pieței interne de energie; în acest sens, în septembrie 2008 Parlamentul European și Consiliul au adoptat cel de-al treilea pachet legislativ pentru piața internă de energie, intrând în vigoare la 3 septembrie 2009.

Acest pachet legislativ stabilește cadrul de reglementare necesar pentru deschiderea completă a pieței de energie având ca scop asigurarea unei mai mari siguranțe în alimentare, promovarea dezvoltării durabile și asigurarea condițiilor pentru o competiție corectă în piață. S-a urmărit, de asemenea, ca prin separarea efectivă a producției și vânzării energiei de transportul acesteia, asigurarea unei mai mari libertăți de mișcare pentru investitori pe piețele de energie.

Acest pachet conține următoarele acte normative europene:

1. Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE;
2. Directiva 2009/73 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 2003/55/CE;
3. Regulamentul (CE) nr. 713/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 de instituire a Agenției pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei;
4. Regulamentul (CE) nr. 714/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1228/2003;
5. Regulamentul (CE) nr. 715/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1775/2005.

c. Siguranța în alimentarea cu energie – vizează reducerea vulnerabilității UE în privința importurilor de energie, a întreruperilor în alimentare, a posibilelor crize energetice și a nesiguranței privind alimentarea cu energie în viitor. Potrivit "Strategiei Energetice a României pentru perioada 2007 - 2020. Actualizată pentru perioada 2011 - 2020", începând cu anul 2013, sectorul energiei electrice, responsabil de cea mai mare parte a emisiilor de CO₂ din UE, a fost supus în întregime unui sistem de licitații pentru achiziționarea certificatelor de emisii de CO₂.

Prin cele patru directive ale Pachetului „Energie – Schimbări Climatice 2020” s-au stabilit următoarele obiective, ținte și mecanisme:

- un cadru comun pentru promovarea energiei din surse regenerabile (SRE), astfel încât UE să ajungă la o pondere a energiei din SRE în consumul final brut de energie de 20% în anul 2020. Pentru a atinge această țintă, se stabilesc obiective naționale obligatorii pentru fiecare stat membru, precum și mecanismele de cooperare în domeniu. Pentru România ținta națională este de 24%;

- un obiectiv minim de 10% pentru utilizarea de biocarburanți în transportul din interiorul UE, care să fie atins până în 2020. Acest procent este același pentru toate statele membre;

- se instituie un cadru juridic pentru captarea și stocarea geologică, în condiții de siguranță din punct de vedere al mediului. UE a intenționat construirea și punerea în funcțiune până în 2015 a unui număr de până la 12 instalații demonstrative de CSC. Orientările comunitare, revizuite, privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului, emise în același perioadă în care a fost aprobat pachetul legislativ, au

permis guvernelor să asigure sprijin financiar pentru instalațiile-pilot de CSC.

De notat este recenta înființare (la începutul anului 2018) a Observatorului european al sărăciei energetice - o nouă inițiativă susținută de Uniunea Europeană (UE), menită să ofere un centru public pentru colectarea și difuzarea informațiilor privind amploarea și natura deprivării energetice interne în Europa. Observatorul colectează și publică date privind sărăcia energetică la nivel european, servind totodată și ca punct focal al unei rețele emergente de factori de decizie politici, oameni de știință din domeniul cercetării, grupuri de advocacy și activiști pe probleme de mediu. Scopul său este de a îmbunătăți stadiul actual al tehnologiei de detectare, măsurare și raportare a sărăciei energetice prin crearea unui forum public pentru schimbul de cunoștințe privind problema. Se așteaptă ca Observatorul să devină un instrument de susținere a deciziilor politice și a celor privind legislația energetică la nivelul întregii UE.

Potrivit unui Comunicat al Comisiei Europene (CE), „Crearea unui Observator al sărăciei energetice reprezintă o parte din eforturile CE de a trata problema sărăciei energetice în statele UE. Observatorul are ca scop să fie un instrument prietenos și deschis care va promova angajamentul public în problema sărăciei energetice, va disemina informații și exemple de bune practici, va facilita schimbul de informații și va sprijini luarea unor decizii la nivel local, național și al UE în ansamblu”. Acest proces face parte dintr-o politică mai amplă în materie de reglementare, reflectată în recenta includere a sărăciei energetice ca zonă tematică distinctă în propunerile pachetului "Uniunea energetică"(Energy Union) și "Pachetul Energie Curată"(Clean Energy Package) și prezența termenului în diferite documente de politici ale UE începând cu 2009.

Exemple recente includ formarea unei coaliții de sindicate, organizațiile anti-sărăcie și ONG-urile din domeniul mediului care "se angajează să se alătore eforturilor de combatere a sărăciei energetice și de apărare a dreptului la energia regenerabilă pentru toți", în parte prin "recunoașterea accesului la energie la prețuri accesibile ca drept fundamental al omului în legislația UE" (Rețeaua europeană de combatere a sărăciei, 2017 - European Anti-Poverty Network).

CONCEPTUL DE CONSUMATOR VULNERABIL

La nivel european, Directivele-cheie care oferă cadrul pentru identificarea consumatorilor vulnerabili și abordarea acestei vulnerabilități sunt directivele privind normele comune pentru piața internă a gazelor naturale (2009/73/CE) și electricitate (2009/72/CE). În ceea ce privește

energia electrică, articolul 3 (alin.7 și 8) prezintă o importanță majoră, pentru *gaz*, articolul 3 (alin 3 și 4) prevede aceleași cerințe ca și pentru electricitate. Astfel la art. 3 alin. 7 din *Directiva 2009/72/CE* a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE se precizează că "Statele membre iau măsurile corespunzătoare pentru protecția clienților finali, garantând, în special, protecția adecvată a clienților vulnerabili. În acest context, fiecare stat membru definește conceptul de clienți vulnerabili care poate face referire la sărăcia energetică și, printre altele, la interzicerea deconectării acestor clienți în situații critice. Statele membre garantează că se aplică drepturile și obligațiile în ceea ce privește clienții vulnerabili. În special, acestea iau măsuri pentru protecția clienților finali din zonele îndepărtate. Statele membre garantează un nivel înalt de protecție a consumatorilor, în special în ceea ce privește transparența condițiilor contractuale, a informațiilor generale și a mecanismelor de soluționare a litigiilor. Statele membre asigură faptul că un client eligibil își poate schimba efectiv și cu ușurință furnizorul." Asadar, potrivit Directivei europene, este necesar ca statele membre să furnizeze o definiție a consumatorilor vulnerabili, astfel încât să poată fi aplicate garanții adecvate. La art. 3 alin. 8 din aceeași Directivă se precizează că "statele membre iau măsuri corespunzătoare, precum elaborarea de planuri naționale de acțiune privind energia, prevederea de beneficii în sistemele de asigurări sociale pentru a garanta clienților vulnerabili alimentarea cu energia electrică necesară sau pentru a sprijini ameliorarea eficienței energetice și pentru a combate sărăcia energetică, acolo unde este cazul, inclusiv în contextul mai larg al sărăciei. Astfel de măsuri nu împiedică deschiderea efectivă a pieței, prevăzută la articolul 33, sau funcționarea pieței și sunt notificate Comisiei, după caz, în conformitate cu alineatul (15) din prezentul articol. Notificarea poate, de asemenea, să includă măsurile luate în cadrul sistemului general de asigurări sociale".

Comunicarea Comisiei Europene privind Pachetul privind Uniunea Europeană, lansată la 25 februarie 2015, include un paragraf privind protecția consumatorilor vulnerabili. Acest paragraf începe cu menționarea sărăciei energetice. De asemenea, menționează cauzele sale, prezentate ca "o combinație a condițiilor scăzute de venit și a condițiilor generale de sărăcie, a caselor ineficiente și a unui sistem de locuințe care nu încurajează eficiența energetică". Conform comunicării Uniunii Energetice (EC 2015, p. 12), protecția consumatorilor vulnerabili rămâne principala cale de a operaționaliza lupta împotriva sărăciei energetice: "Atunci când se elimină treptat prețurile reglementate, statele membre trebuie să propună un mecanism de protecție a consumatorilor vulnerabili,

care ar putea fi, de preferință, asigurat prin intermediul sistemului general de protecție socială. Dacă este furnizat pe piața energiei, ar putea fi pus în aplicare prin intermediul unor scheme precum un tarif de solidaritate sau o reducere a facturilor la energie. Costul unor astfel de scheme trebuie acoperit în mod colectiv de consumatorii non-eligibili. Studiul UE privind venitul și condițiile de viață (EU SILC) estimează că 54 de milioane de cetățeni europeni (10,8% din populația UE) nu au putut să-și păstreze locuința încălzită în mod adecvat în 2012, cifre similare fiind înregistrate în ceea ce privește plata cu întârziere a facturilor la utilități sau prezența unor condiții de locuire proaste. Începând cu anul 2012, 25%-45% din populația țărilor mediteraneene și din est, cum ar fi Bulgaria, Cipru, Lituania sau Grecia, au raportat că trăiesc într-o locuință încălzită necorespunzător, față de o cifră mai mică de 3% în Danemarca sau Olanda. Principalele cauze ale acestor diferențe existente între statele membre se explică prin nivelul diferit de bunăstare și prin lipsurile financiare și material diferite din fiecare stat. Astfel, conform Vulnerabilității energetice și a tranzițiilor urbane în Europa (EVALUATE), țările cu PIB scăzut pe cap de locuitor și procentaje ridicate ale populației expuse riscului sărăciei și al excluziunii sociale adesea raportează o incidență mai mare a sărăciei energetice, măsurată prin statisticile UE SILC. De asemenea, combinând evaluarea indicatorilor de depreciere monetară și materială cu indicatorii de sărăcie energetică, este posibil să se definească trei regiuni ale sărăciei energetice în UE (a se vedea *Figura 1*). Statele membre sudice (verzi), statele membre din Europa Centrală și de Est (roșu) și statele membre din nord-vest (albastru). Calculul ia în considerare procentul de persoane expuse riscului sărăciei și excluziunii sociale față de indicele de sărăcie energetică. Indicele de sărăcie energetică combină trei indicatori cheie ai SILC privind sărăcia în UE și a utilizat media pentru statele membre UE 2003-2012.

Prin urmare, recunoașterea consumatorilor vulnerabili este foarte importantă. În timp ce definiția variază în funcție de statul membru, acesta include, în mod obișnuit, acele indivizi și gospodării care prezintă risc de sărăcie energetică, dar și un grup mai larg de consumatori care pot fi dezavantajați în achiziționarea și utilizarea energiei pe piețele cu amănuntul de energie electrică și gaz. În prezent, conceptul de *sărăcie față de combustibil (fuel poverty)* reflectă preocupările instituțiilor europene de a dezvolta diferite politici publice care să vină în sprijinul persoanelor care nu dețin veniturile necesare accesului la un minim decent de consum energetic.

În acest context, conceptul cheie promovat este cel de *consumator vulnerabil*, adică persoana sau gospodăria aflată în risc de sărăcie energetică datorat în principal deficitului de resurse financiare.

Așadar, definiția vulnerabilității consumatorilor de servicii energetice poate fi ușor diferită de la țară la țară, însă elementul comun îl reprezintă faptul că vulnerabilitatea sa afectează abilitatea acestei persoane de a trăi decent, respectiv de a „participa în societate din cauza unor factori ca vârstă, dizabilități, venit sau localizare geografică”.

România, ca stat membru al UE, a transpus legislația europeană. Astfel, „consumatorul vulnerabil” din punct de vedere energetic este definit în *Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123/2012*, la art. 3 pct. 16 ca fiind “clientul final aparținând unei categorii de clienți casnici care, din motive de vârstă, sănătate sau venituri reduse, se află în risc de marginalizare socială și care, pentru prevenirea acestui risc, beneficiază de măsuri de protecție socială, inclusiv de natură financiară. Măsurile de protecție socială, precum și criteriile de eligibilitate pentru acestea se stabilesc prin acte normative”.

Legea 196/2016 privind venitul minim de incluziune care ar fi trebuit să fie aplicată de la 1 aprilie 2018 dar a fost prorogată ca termen încă un an prin OUG nr. 82/2017, intrând în vigoare de la 01 aprilie 2019. Prin această lege se va reglementa venitul minim de incluziune, beneficiu de asistență socială acordat familiilor și persoanelor singure aflate în situație de dificultate, în scopul prevenirii și combaterii sărăciei și riscului de excludere socială.

Potrivit art. 3 din Lege, venitul minim de incluziune reprezintă sprijinul financiar acordat de stat în scopul asigurării nivelului de trai minimal, pentru familiile și persoanele singure aflate în situația de dificultate, precum și pentru prevenirea riscului sărăciei în rândul copiilor și stimularea participării acestora în sistemul de educație.

Venitul minim de incluziune se compune din una sau mai multe din următoarele categorii de *ajutoare financiare*: ajutor de incluziune; ajutor pentru familia cu copii; supliment pentru locuire. În funcție de nevoile familiei/persoanei singure, venitul minim de incluziune este însoțit de alte *măsuri de asistență socială complementare*, acordate în bani și/sau în natură, după cum urmează: stimulente; facilități contributive; alte drepturi complementare. Sumele aferente venitului minim de incluziune și măsurilor de asistență socială complementare se vor acorda din bugetul de stat și, după caz, din bugetele locale. O alta noutate o reprezintă *ajutoarele de urgență și/sau ajutoarele comunitare ce vor fi acordate* pentru situații de dificultate ale unuia sau mai multor membri din familie a căror nevoie identificată constituie o situație particulară și necesită intervenție individualizată, aceste ajutoare fiind, de asemenea, susținute din bugetul de stat și, respectiv, din bugetele locale.

Cuantumul venitului minim de incluziune, precum și nivelul veniturilor *se raportează la indicatorul social de referință (ISR)*, în prezent, valoarea acestuia fiind de 500 de lei, limita maximă de

venituri pentru acordarea ajutorului fiind de 600 de lei (1,200 ISR).

Legea nr. 196/2016 prevede, de asemenea, ca *ajutorul de încălzire să fie acordat doar consumatorilor vulnerabili*, care nu înseamnă doar că au un venit mic, ci și că nu își pot acoperi cheltuielile cu întreținerea locuinței – căldură, energie electrică sau gaze naturale, venitul minim de incluziune reunind, așa cum am aratat mai sus, ajutorul pentru căldură, alocația pentru susținerea familiei și suma pentru venitul minim garantat, putând fi suplimentat cu ajutoare complementare, în funcție de caz, în bani sau în natură (în caz de accidente, boală gravă, calamități). *Actualele subvenții de căldură* sunt acordate pentru toate persoanele care demonstrează că venitul mediu net pe membru de familie este de până la 786 lei (1,572 ISR), iar persoanele singure pot obține ajutorul dacă au un venit de cel mult 1.080 lei (2,164 ISR).

La data intrării în vigoare a legii vor fi abrogate:

- a) *Legea nr. 416/2001* privind venitul minim garantat;
- b) *Legea nr. 277/2010* privind alocația pentru susținerea familiei;
- c) *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 70/2011* privind măsurile de protecție socială în perioada sezonului rece.

În această lege, apare noțiunea de Consumator vulnerabil reprezentată de clientul casnic (o clarificare față de prevederile legale anterioare, vizând numai persoanele fizice) / persoană singură/ familia (în această lege noțiunea de familia fiind mai clar delimitată decât în prevederile legale anterioare) care nu își poate asigura din bugetul propriu acoperirea integrală a cheltuielilor legate de încălzirea locuinței și ale cărei venituri sunt situate în limitele prevăzute de prezenta lege.

De asemenea, în aceeași lege, Sărăcie energetică este definită ca imposibilitatea consumatorului vulnerabil de acoperire a nevoilor energetice minimale privind încălzirea optimă a locuinței pe timpul sezonului rece.

O măsură similară a fost deja introdusă în Italia, începând cu 1 ianuarie 2018, Guvernul italian aprobând *venitul de incluziune (reddito d'inclusione - ReI)* - un venit minim lunar acordat familiilor cu venituri reduse, aflate în pragul sărăciei, menit să înlocuiască alte măsuri de combatere a sărăciei, care vor fi eliminate de la începutul anului 2019.

Murafa et al (2017) consideră că vulnerabilitatea consumatorului are în vedere acele condiții a priori care, în urma interacțiunii cu piața, pot produce efecte negative asupra bunăstării individului, existând două tipuri de definiții pentru consumatorul vulnerabil: vulnerabilitate care ține de caracteristicile consumatorului, așa-zisa perspectivă *endogenă* și vulnerabilitatea care depinde de situația mai largă în care se află consumatorul – perspectiva *exogenă*.

În *Raportul său din 2016*, Comisia Europeană promovează o serie de **politici publice** care se adresează consumatorului aflat în situația de vulnerabilitate din cauza unor condiții individuale, demografice sau socioculturale, dar și din cauza unor condiții care țin de structura pieței.

Asa cum arătam mai sus, în *Raportul de țară al României pentru 2017* Comisia Europeană a constatat că România a realizat progrese semnificative în ceea ce privește reducerea populației expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială, față de obiectivul național de 580 000 de persoane, în termeni absoluți, 1 680 000 de persoane fiind scoase din categoria celor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială în perioada 2008-2015.

În opinia experților, măsurile întreprinse în diferite state membre pentru protejarea consumatorilor vulnerabili și, în unele cazuri, pentru combaterea sărăciei energetice, sunt prezente în următoarele proporții: 40% dintre măsuri au în vedere securitate socială; 30% dintre ele sunt măsuri de eficiență energetică; 20% măsuri de protecție la deconectare; altele, 10%. Aceste măsuri ar putea fi clasificate în următoarele subrubrici: intervenții financiare; protecția suplimentară a consumatorilor; eficiența energetică; furnizarea de informații și sensibilizarea opiniei publice.

Intervențiile financiare. Astfel de intervenții sunt introduse pentru a sprijini plata facturilor, fiind esențiale în abordarea problematicii accesibilității pe termen scurt și pot fi folosite pentru a suplimenta măsurile pe termen lung care abordează problemele structurale de bază ale sărăciei energetice. Astfel, în 2015, peste 40% din statele membre utilizează măsurile de intervenție financiară ca bază primară pentru sprijinirea consumatorilor vulnerabili. La nivelul statelor membre ale UE, cele mai importante măsuri sunt: sprijin social (locuințe, costuri energetice) - 36%; subvenții / plăți pentru costurile de energie 32%; tarife sociale 20%; subvenții / plăți pentru energia electrică (persoane în vârstă) 7%; tarif negociat w / utilitate 5%. În România, sistemul subvenționat a condus la menținerea ineficienței (a se vedea Figura 2), prețul căldurii (RON / Gcal) fiind mult mai mare decât în alte țări europene (a se vedea Figura 3).

Protecția suplimentară a consumatorilor. Acestea sunt măsuri specifice ce oferă protecție consumatorilor care utilizează piețele cu amănuntul. În timp ce intervenția financiară este în principal condusă de guvernul central, măsurile de protecție a consumatorilor sunt puse în aplicare în principal de autoritățile de reglementare și de companiile de utilități. Măsurile suplimentare de protecție a consumatorilor sunt deosebit de importante pentru protecția consumatorilor vulnerabili (și a accesului) pe piețele reglementate. De exemplu, prin *raportarea obligațiilor sociale* (așa cum se întâmplă în Regatul Unit) companiile energetice identifică consumatorii vulnerabili, oferindu-se astfel o

prestare adecvată a serviciilor. Acestea ar putea include măsuri care să fie mai concentrate pe abordarea sărăciei energetice, de ex. îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor.

Eficiența energetică. Aceste programe vizează îmbunătățirea eficienței stocului de clădiri sau a aparatelor care utilizează energie (de exemplu, subvenții pentru re tehnologizare, împrumuturi sau stimulente fiscale (ne-orientate), subvenții pentru re tehnologizare, împrumuturi sau stimulente fiscale (direcționate); îmbunătățirea locuințelor sociale, legislație, consiliere în domeniul eficienței energetice, subvenții pentru aparate (vizate), etc.

Analiza arată că măsurile de eficiență energetică, în special cele care se concentrează pe modernizarea clădirilor, reprezintă o parte esențială a unei strategii de abordare a sărăciei energetice. Există o gamă largă de abordări pentru punerea în aplicare, de ex. sursa de finanțare, gradul de direcționare, organismul de implementare, acești factori trebuind să fie luați în considerare în funcție de particularitățile naționale ale fenomenului.

Potrivit informațiilor oferite de specialiștii adunați la Forumul de energie termică 2015 organizat de ARPEE (Asociația Română pentru Promovarea Eficienței Energetice), în România, media consumului de căldură este de 250-300 kWh / (m² / an), de două ori mai mare decât în UE (aproximativ 40-50% din consumul final de energie), vârsta clădirilor (aproximativ 75% din clădiri sunt vechi, fiind construite acum 40-55 de ani) și subinvestiția în reabilitarea termică a clădirii (necesită investiții pentru reabilitarea termică a clădirilor, aproape 5 miliarde EUR pe parcursul a 15 ani (50% până în 2020, 25% până în 2025, 25% până în 2030).

CONCLUZII

Conștientizarea sărăciei energetice este un proces ce înregistrează o tendință pozitivă în întreaga Europă, aceasta problema fiind integrată din ce în ce mai mult în cadrul activităților Uniunii Europene, după cum reiese din propunerea legislativă a Comisiei Europene "Energia curată pentru toți europeni", anunțată la 30 noiembrie 2016.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Bouzarovski, S. (2014). Energy poverty in the European Union: Landscapes of vulnerability. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Energy and Environment*, 3, pag. 276–289
- [2] Bouzarovski, S. (2018). Energy poverty. (Dis)Assembling Europe's Infrastructural Divide. London: Palgrave Macmillan, pag. 2, 13, 11, 276–289
- [3] Boardman, B. (1991). *Fuel poverty: From cold homes to affordable warmth*. London: Belhaven

- [4] Campbell, R. (1993). Fuel poverty and government response. *Social Policy & Administration*, 27, 58–70
- [5] Hills, J. (2012). *Getting the measure of fuel poverty: Final report of the fuel poverty review*. London: LSE, pag. 8, 9
- [6] Househam, I. and Muşatescu, V. (2012). *Sărăcia față de combustibil. Raport final de evaluare*
- [7] Jansz, A. & Guertler, P. (2012). *The impact on the fuel poor of the reduction in fuel poverty budgets in England*. London: Association for the Conservation of Energy. p 2
- [8] Murafa, A., Sinea A., Jiglău, G. (2017). *Saracia energetic si consumatorul vulnerabil. Cat de departe suntem de Europa?*. Centrul pentru Studiul Democratiei. Cluj-Napoca. .Pag. 4
- [9] Muşatescu, Virgil (2016). *Vulnerability of Energy Consumers - National Security Issue, National Romanian Centre – World Energy Council Bucharest, Romania – Conferinta Problemele Energeticii Regionale 1 (30) 2016*. Electroenergetica p.64-68
- [13] <https://urban-energy.org/>
- [14] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-statistics-on-income-and-living-conditions>
- [15] <https://urban-energy.org/>
- [16] https://www.avocatnet.ro/articol_46358/De-anul-viitor-in-Italia-se-va-introduce-un-venit-minim-destinat-familiilor-nevoia%C8%99e.html
- [17] *Eficiența energetică – prioritate națională pentru reducerea sărăciei energetice, creșterea calității vieții și siguranța consumatorilor de energie*. Academia Romana. Rezumat. Sept. 2015
- [18] *Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050, pag.11* publicata pe <http://www.mmediu.ro>
- [19] European Comission, *Consumer vulnerability across key markets in the European Union*. Final Report, Brussels (2016)
- [20] *Policy Report. Energy poverty and vulnerable consumers in the energy sector across the EU: analysis of policies and measures*. (May 2015), p 61

Surse INTERNET

- [1] Institute for 21st Century Energy, *International Energy Security Risk Index*. <https://www.globalenergyinstitute.org/energy-security-risk-index>
- [2] Energy Vulnerability and Urban Transitions in Europe (EVALUATE). <https://urban-energy.org/>
- [3] OFCOM – Consumer vulnerability. <https://www.ofcom.org.uk/about-ofcom/what-is-ofcom/consumer-vulnerability>
- [4] <http://www.mmediu.ro/categorie/pachet-energie-schimbari-climatic/88>http://www.ier.ro/webfm_send/139696
- [5] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0072>
- [6] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0073>
- [7] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32009R0713>
- [8] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0714>
- [9] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32015D0715>
- [10] http://www.minind.ro/energie/strategia_energetica_actualizata.pdf, pag.8
- [11] <https://www.energypoverty.eu/about/about-observatory>
- [12] <https://www.energypoverty.eu/news/energy-poverty-eastern-and-central-europe-announcing-evaluate-project>

Surse legislative

- [1] Decizia nr. 406/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, de modificare și ulterior de abrogare a Directivelor 2001/77/CE și 2003/30/CE
- [2] Directiva nr. 28/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, de modificare și ulterior de abrogare a Directivelor 2001/77/CE și 2003/30/CE
- [3] Directiva nr. 29/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2009 de modificare a Directivei 2003/87/CE în vederea îmbunătățirii și extinderii sistemului comunitar de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră
- [4] Directiva nr. 31/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2009 privind stocarea geologică a dioxidului de carbon și de modificare a Directivei 85/337/CEE a Consiliului, precum și a Directivelor 2000/60/CE, 2001/80/CE, 2004/35/CE, 2006/12/CE, 2008/1/CE și a Regulamentului (CE) nr. 1013/2006 ale Parlamentului European și ale Consiliului
- [5] Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE;

- [6] Directiva 2009/73 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 2003/55/CE;
- [7] Regulamentul (CE) nr. 713/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 de instituire a Agenției pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei;
- [8] Regulamentul (CE) nr. 714/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1228/2003;
- [9] Regulamentul (CE) nr. 715/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1775/2005.
- [10] Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 401 din 20 iulie 2001, cu modificările și completările ulterioare
- [11] Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 785 din 22 noiembrie 2012, cu modificările și completările ulterioare
- [12] Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123 / 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 485 din 16 iulie 2012, cu modificările și completările ulterioare
- [13] Legea nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 882 din 31.10.2016, cu modificările și completările ulterioare
- [14] Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 70/2011 privind măsurile de protecție socială în perioada sezonului rece¹, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 629 din 2 septembrie 2011, aprobată prin Legea nr. 92/2012, cu modificările și completările ulterioare
- [15] Ordonanța de urgență nr. 82/2017 pentru modificarea și completarea unor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 82 din 8 noiembrie 2017.

ANEXE

Figura 1. Three poverty regions in the EU
 Source: European Research Council *Energy vulnerability trends and patterns in Europe EVALUATE project policy brief no .1, p.2*

Average heat production cost (RON/Gcal)

Figura 2. Costul mediu de producție a căldurii (RON / Gcal)
 Sursa: ANRSC citată în Forumul Energiei Termice, București (2015)

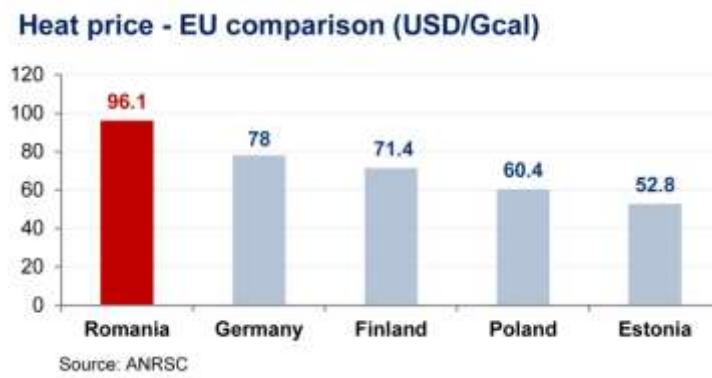

Figura 3. Prețul căldurii - Comparație UE (USD / Gcal)
Sursa: ANRSC citată în Forumul Energiei Termice, București (2015)